

Oponentní posudek

Dizertační práce: Historie, současnost a budoucnost výměnných formátů bibliografických dat

Doktorandka: PhDr. Klára Rösslerová

Školitel: Doc. PhDr. Rudolf Vlasák

Program: Informační studia a knihovnictví

Obor: Informační věda

Odevzdáno: 1. 10. 2016

Posudek zhotovila: PhDr. Barbora Drobíková, PhD., 15. 1. 2017

Doporučení: Dizertační práci doporučuji k obhajobě. Navrhuji na základě čl. 7, opatření 18/2016 hodnocení – prospěla.

Celkové hodnocení práce

Doktorandka předložila velmi kvalitní dizertační práci. Originálním způsobem zanalyzovala vývoj výměnných formátů. Využila vhodnou kombinaci metod jak k analýze historického vývoje formátů, tak i k predikci možného budoucího vývoje. S přednesenými dílčími závěry i se závěrem souhrnným lze souhlasit. Práce je vhodně strukturována a využito bylo velké množství relevantních informačních zdrojů.

Obsahové připomínky

Přes výše uvedené celkové hodnocení mám k práci následující připomínky. Při obhajobě dizertační práce předpokládám, že se k nim doktorandka vyjádří:

- s. 25-26 – Seznam zkratk

Zkratka IFLA je chybně přeložena.

Zkratka OCLC – běžně se do českého jazyka nepřekládá, zvolený překlad je značně diskutabilní.

Zkratka RDA – běžně se do českého jazyka nepřekládá.

VIAF – i když překlad není chybný, běžně se používá Mezinárodní virtuální *soubor* autorit.

Alespoň namátkově dle mého názoru chybí významné zkratky: MARC, MAB.

s. 31 – Bibliografické údaje a další termíny

Neporozuměla jsem, proč pro termín „bibliografické údaje“ doktorandka využila právě zdroj „Hagler, 1997“. Typologie dle tohoto zdroje je velmi diskutabilní. Chybí údaje identifikující autoritní údaje, údaje identifikující další entity jako je „dílo“, „vyjádření“ a pod.

Termín bibliografický záznam – jeho definice – je převzat ze zdroje s odkazem „Národní knihovna České republiky, 2009“. Tento odkaz není upřesněn v závěrečném seznamu citací. S danou definicí je nutné polemizovat. Cituji: „Bibliografický záznam je soubor údajů, které identifikují **záznam...**“ – to nedává smysl. Dále se používá velmi zastaralá terminologie a navíc zmatečně – popisné údaje, údaje jmenného popisu (to mohou být též údaje popisné).

U termínu Bibliografická kontrola bych předpokládala zdroje z oblasti standardů IFLA a programu UBCIM, příp. novějších zdrojů pro programy Národní bibliografické kontroly. Výklad termínu z KTD je zastaralý.

s. 34 – věta „Znaková sada je tvořena ...“ – není mi jasný význam této věty v kontextu řečeného. Znaková sada je dle mého názoru správně definována na s. 58.

s. 41 – Společný komunikativní formát – není uveden anglický originál a chybí reference, není to srozumitelné.

s. 53 – MARC II – 20. pozice – suplement je otázkou pravidel a jejich přístupu k popisu, ne tak úplně formátovou.

- na téže straně – „E- korporátní záhlaví“ – správně korporativní záhlaví – totéž viz s. 59 (4.3.2.3.2.1)

s. 61 – Pracovní skupina pro označování obsahu – není uveden původní název skupiny.

s. 63 – propojovací pole v UNIMARCu – nejde jen o vyjádření předcházejících či následujících názvů, ale spíše o propojování celých záznamů (viz věta předchozí).

s. 72 – 4.6.2.3. – Struktura formátu

- rozpor v délce návěští záznamu – v předposledním odstavci je uvedeno 24 pozic, v posledním 192 pozic.

s. 77 – RAK – není to dvojitý popis vícesvazkových děl, ale tzv. hierarchický popis.

s. 84 – MARC 21 – dílčí závěr

Je řečeno, že MARC 21 je nejpoužívanějším výměnným formátem po celém světě. V textu však chybí analýza, jaké formáty se využívají na Asijském nebo Africkém kontinentu nebo v Jižní Americe. Jistou přehledovou (ale spíše výběrovou) tabulku najdeme až na s. 102. Celým světem autorka chápe Evropu a Severní Ameriku, s tím nelze souhlasit.

s. 86 – předposlední odstavec – chybí reference na zdroje nebo reference na diskuse, ve kterých katalogizátoři kritizují zastaralost formátu MARC 21.

s. 90 – druhý odstavec – dle Slov Bohdany Stoklasové – chybí reference

s. 96 – nejen u formátu UNIMARC chybí vyjádření hodnot indikátorů. Autorka poměrně detailně popisuje strukturu jednotlivých formátů, tento důležitý aspekt však dle mého názoru opomíjí u všech formátů, u nichž se indikátory uplatňují.

s. 100 – dílčí závěr – chybí reference na zdroje (nebo vlastní analýza), kde se kritizuje opomíjení zpracování elektronických zdrojů v UNIMARCu.

s. 104 – Autorka až na straně 104 velmi stručně uvádí popis protokolu Z39.50, který je běžně pro sdílení bibliografických dat nezbytný. Očekávala bych v práci širší rozpravu k této problematice.

s. 112 – druhý řádek: autorka uvádí, že „knihovní data jsou velmi kvalitní“. Z čeho tak usuzuje?

s. 121 – model BIBFRAME

- autorka nepoužívá oficiální překlad pro anglické „*manifestation*“ – **provedení**, ale zhmotnění
- srovnání BIBFRAME modelu a modelu FRBR uvádí pouze pod čarou a dle mého názoru ne zcela dobře. Bylo by zde jistě důležité tyto dva modely srovnat a zjistit, kde se modely prolínají a kde se naopak rozcházejí. Pro budoucí sdílení dat je to nezbytné už proto, že nová katalogizační pravidla RDA jsou na modelu FRBR postavena a obsah bibliografických dat tedy na tomto modelu závisí. Na druhou stranu, pokud by model BIBFRAME s modelem FRBR nebylo možné sladit, bylo by do budoucna složité bibliografická data sdílet, pokud bychom jako publikační model BIBFRAME vybrali.

s. 122 – termín přístupový bod – používá se spíše „vstupní prvek“.

s. 127 – proč se autorka domnívá, že výzkumem se více zabývá Kongresová knihovna než OCLC? Z předložených argumentů to není zřejmé a ve skutečnosti i OCLC podniká na tomto poli poměrně rozsáhlý výzkum.

Další otázky k diskuzi:

Z výše uvedeného vyplývá několik základních témat k diskuzi:

- oblast terminologie, otázka zastoupení formátů na dalších kontinentech mimo Evropu a Severní Ameriku, otázka vspělosti či zastaralosti formátů UNIMARC a MARC21, protokoly k výměně bibliografických dat, sladění modelu BIBFRAME a FRBR, otázka kvality v knihovních dat, otázka práva využití knihovních dat pro komerční účely, role propojených otevřených bibliografických dat.

Stylistické a pravopisné nedostatky

Níže uvádím výběrově některé nedostatky spíše formálního rázu, týkající se většinou neobratnosti ve stylistickém vyjadřování nebo výraznějších překlepů. Některá vyjádření mohou vést k chybné interpretaci významu věty.

s. 39 - ... tamější knihovníci ho dokonce ani o jeho existenci vědět nemusí ...

s. 41 – Na příklad mapování ... – patří zřejmě „Například“

s. 43 - ... Systém zároveň muset mít možnost informace identifikovat, čemuž měly sloužit kódy (znaky).

s. 45 - ... Skupina odborníků ... – věta dlouhá na 5 řádků, s těžko pochopitelným významem.

s. 45 – pozn. pod čarou – Grantová agentura, která vznikla roku 1956, aby pomáhala řešit

s. 46 - ... Závěrem obou konferencí bylo ...

s. 49 - ... nebo si předávat data co nejvíce knihoven; ... byla za národní standard...; ... která byla v původní verzi 12 znaků

s. 59 - ... obsahoval-li dokument bibliografii, ale vznikly kódy ...

s. 63 - ... Je určen pro popis různých druhů dokumentů, veškerý popis je v jediném dokumentu.

s. 79 – Office for library standards – velká písmena

s. 95 – věta začínající: „ Čeští odborníci neměli...“

s. 117 - ... která si za cíl dala návrh bibliografické kontroly...“

s. 138 – Jak již bylo uvedeno v obecné části převodu ...

s. 138 – České knihovny mohou vyčkávat (jak některé jiné země dělají) ... – celá věta.

- s. 138 - ... ovšem vyžaduje nutnost vytvořit tým pracovníků s menšími znalostmi,...
- s. 158 – Americká firma Equinox Software je plněna vlastněna ...
- s. 189 – předpověď R. Heuvelmanna – doporučuji jako nadsázku uvést např. kurzívou.